

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10919696>

JANGOVAR HARAKATLARDA TEXNIK TA'MINOTNI TAKOMILLASHTIRISH VA REJALASHTIRISHGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR

Shukurov Aktam Sagdullaevich
O'R Q K Akademiyasi o'qituvchisi

"...Mudofaa qobiliyatimizni mustahkamlash, qo'shinlarni zamonaviy qurol-yarog' va texnikalar bilan ta'minlash, bo'linmalarni boshqarishda axborot texnologiyalarini keng qo'llash, jangovar tayyorgarlik va kasbiy mahoratni oshirish bundan keyin ham ustuvor vazifalarimiz bo'lib qoladi"

Shavkat MIRZIYOYEV

*O'zbekiston Respublikasi Prezidenti,
Qurolli Kuchlar Oliy Bosh Qo'mondoni*

Annotatsiya: *Ushbu maqola harbiy xizmatchilar va ofitserlar tarkibini texnik ta'minotni rejalashtirish bo'yicha kasbiy mahoratlarini, shakillantirishga bag'ishlangan.*

Tayanch tushunchalar: *Texnik ta'minotni rejalashtirish, zamonaviy qurolli to'qnashuvlar, operatsiyalarda texnik ta'minot, tadbirlari taxlili, tajribalarni zamonaviy sharoitlari, transformatsiyasi.*

Аннотация: *В данной статье посвящение путей формирования у военнослужащего и офицерского состава профессионального мастерство при планирования технического обеспечения.*

Ключевые слова: *Планирования технического обеспечения, патриотизм, кумулятивно, духовность, воспитания, культура, экстремизм, ощущения, храборасть.*

Abstract: *This article is devoted to the formulation of the methods of responsibility for patriotic feelings of military personnel.*

Keywords: *patriotism, responsibility, spirituality, feeling, upbringing, culture, extremism, enthusiasm.*

Jangovar operatsiyasida qo'shilma va harbiy qismlarni boshqarishda ta'sir etuvchi omillar, qaror, ko'rsatmalar asosida va aniq fizik-geografik sharoitlarni inobatga olgan holda tashkil etiladi. Tog' va cho'l xududlari o'zining murakkabligi, tabiiy-iqlim sharoitlari, o'simlik qoplamlari xususiyatlari, qatlamining har-xilligi va boshqa omillar bilan farqlanadi. Ushbu faktorlar jangovar operatsiyasida qo'shilma va harbiy qismlarni boshqarishning rejalashtirishda ham sezilarli ta'sir ko'rsatadi.

Qo'shinlarda o'tkazilayotgan jangovar o'quvlar tahlillari, hamda oxirgi yillarda bo'lib o'tayotgan jangovar harakatlarning tajribalari shuni ko'rsatadiki, har xil sharoitidagi janglar asosan o'tish mumkin bo'lgan yo'nalishlar bo'ylab, yassi qiya, tepaliklar, shaharlar va vodiylarda olib borilmoqda. Bunda joylarni murakkab past-balandliklari qo'shilma harbiy qism va bo'linmalarni alohida bir biridan ajralgan yo'nalishlarda jangovar harakatlarni olib borishga majbur qilmoqda.

Shuning uchun texnik ta'minot kuch vositalarini bo'linmalar bo'yicha tarqatib berish maqsadga muvofiq bo'ladi. Texnik ta'minot kuch vositalarini tarqoq holda xarakatlanishini rejalashtirish bir qancha qiyinchiliklar to'g'iradi. Ayrim holatlarda esa texnikalarni yo'llardan tashqarida harakatlanishini cheklaydi.

Jangovar operatsiyasini olib borishda texnik ta'minotni rejalashtirish qurol-aslaha va texnikalarni texnik holatini kuzatish, safdan chiqqan texnika va qurol-aslahalarni o'z vaqtida evakuatsiya qilishda, quyosh nurlarining qordagi va jazirama issiqdagi aksi murakkablashtiradi, shu bilan birga texnik ta'minoti tadbirlarni bajarishda qolib ketgan texnikalarni evakuatsiya qilishda ham bir qancha qiyinchiliklarni yuzaga keltiradi. Relif yer joylarni ko'rish xududlarini cheklanganligi, uzoqdagi jismlargacha bo'lgan masofalarni xato ko'rinishi, o'zlarini turgan joylarini, talofat ko'rgan mashinalargacha bo'lgan masofani aniqlashda va ularga borish yo'nalishlarini, shuningdek talofat ko'rgan mashinalarni evakuatsiya qilish yo'llarini to'g'ri tanlashda qiyinchilik to'g'iradi. Jangovar operatsiyasida qo'shilmalar va harbiy qismlarni qo'llashda ta'sir etuvchi omillarni bir nechtasini aytib ularga izoh berishimiz mumkin bo'ladi.

Jangovar operatsiyasida qo'shilmalar va harbiy qismlarni qo'llashda ta'sir etuvchi omillar qo'shinlar va harbiy texnikalarni shayligi ma'lum muddat ishlatilgandan keyin, kalendar vaqt o'tgandan keyin yoki foydalanishning ma'lum etapida o'tkaziladigan qaysidir turdagi to'liq hajmdagi majburiy texnik xizmat ko'rsatishni ko'zda tutuvchi rejali-majburiy texnik xizmat ko'rsatish tizimi bilan amalga oshiriladi.

Bundan tashqari shaxar, qishloq va aholi yashash joylarida aholini yullarda kutilmaganda chiqib qolishi, paydo bo'lishi va boshqa to'siqlar mudofaa operatsiyasini olib borishga salbiy ta'sir etadi.

Jangovar operatsiyani tashkil etishda yo‘nalishlarda mudofaa marralarini egallagan qo‘shimlar dushmanning asosiy zarb berish yo‘nalishida turgan harbiy qismlar zanjirli zirhli texnikalardan mudofaa chizig‘ini egallashi maqsadga muvofiq bo‘ladi. Shuning uchun texnik ta‘minotni rejalashtirish mudofaa operatsiyasida ta‘minlash polasasiga qo‘shinlar va texnikalarni joylashtirish bir qator qiyinchiliklar to‘g‘diradi. Jumladan qo‘shilma va bo‘linmalarning mudofaada tarqoq joylashganligi, qo‘shimlardagi texnikalarni bir xil tipdagi namunalari bilan bo‘tlanmaganligi, muxandislik ta‘minoti yani har xil turdagi tusiqlar to‘liq barpo etilmaganligi ham, texnik ta‘minot tadbirlarini to‘liq bajarishga salbiy ta‘sir etishi mumkin. Biz yuqorida jangovar operatsiyasida texnik ta‘minotni rejalashtirishni takomillashtirishning ayrim qirralarini yoritishga urindik, holos. Jangovar operatsiyasida texnik ta‘minotni rejalashtirishning usullarini takomillashtirish sinchiklab o‘rganiladigan jihatlar juda ham ko‘p.

Texnik ta‘minotni rejalashtirishning foydali usul va jihatlarini takomillashtirish tadbirlarini to‘g‘ri tashkil qilish, o‘z vaqtida amalga oshirish mudofaa operatsiyasini o‘tkazishda qo‘yilgan jangovar vazifalarni bajarishda muvafaqqiyatga erishishning eng asosiy omillaridan biri hisoblanadi. Texnik ta‘minotni rejalashtirishda kuch vositalardan foydalanish usullarini takomillashtirish alohida yo‘nalishdagi vazifalarni bajarish uchun kerakli bo‘lgan ta‘mirlash va evakuatsiya qilish vositalari bilan to‘liq butlangan bo‘lishi shart. Hozirgacha texnik ta‘minotni rejalashtirish samaradorligi va uning texnik ta‘minotni tashkillashtirish samaradorligiga ta‘sir etuvchi omillar baholanmagan.

Rejalashtirishda texnik ta‘minotning murakkab va ko‘p tomonliligi, sub‘ektiv omillarning mavjudliligi, qo‘shinlar harakatlarining texnik ta‘minot bo‘yicha rejalashtirish nazariyasining asosiy qoydalarini yetarli tarzda ishlab chiqilmaganligi va boshqalar asosiy sabablaridir. Muhit va har xil sharoitlarda aniq sifat bilan mudofaa operatsiyasini texnik ta‘minot vositalari texnik ta‘minot savollarini hal etishning barcha elementlarini to‘liq ta‘minlaydi. Shu tariqa, rejalashtirish samaradorligini baholash texnik ta‘minot savollarini belgilash uchun zarur:

– Qo‘shimlarning doimiy ravishda o‘sib borayotgan urush imkoniyatlarda texnik ta‘minotni tashkillashtirish, zamonaviy qurolli to‘qnashuv usullari va xususiyatiga doir zamonaviy qarashlarga muvofiq texnik bilan butlashga molik rejalashtirishda;

– rejalashtirishni samaradorlik darajasini oshirish, texnik ta‘minot samaradorligiga ijobiy ta‘sirlari;

– mansabdor shaxslar tayyorgarlik darajasini va texnik ta‘minot vazifalarini bajarishda rejalashtirish samaradorligini oshirish;

Rejalashtirishni takomillashtirish bo'yicha chora-tadbirlar samaradorligini ta'minlash, ularga maqsadli ta'sir etish uchun mudofaa operatsiyasida qurollanish boshqarmasining texnik ta'minoti, tuzilmasi va ish usullari.

– mudofaa operatsiyasida qurollanish boshqarmasi mansabdor shaxslari ishlarining ish usullari.

– mansabdor shaxslarning tayyorgarlik darajasi va mudofaa operatsiyasini olib borishda texnik ta'minot bo'linmalarini jihozlash vazifalarni hal etish samaradorligiga ta'sirlari.

Zamonaviy operatsiyalar sharoitlarda mavjud kuch va vositalar harakatlarini samarali rejalashtirish alohida ahamiyatga ega bo'lib, bunda qurol va texnikalarning soni, sifati va zirhlanganlik darajasi muxim ahamiyat kasb etib, g'olib bo'lishning hal qiluvchi omiliga aylanmoqda.

Mazkur tasdiqlash tizmi:

birinchidan, zamonaviy operatsiyaning xususiyatini o'zgartirishga, harakatlarni amalga oshirish usullari va shakllari bo'yicha qarashlarni qayta ko'rib chiqishga olib kelgan eng yangi turlarini keng joriy etish bilan vaqt ko'rsatgichlarni narxi keskin oshdi;

ikkinchidan, harakatlarni rejalashtirish va ularni ta'minot bo'yicha ishlar hajmini kuchaytirishni boshqarish sharoitida qabul qilingan qaror uchun barcha bug'indagi va darajadagi komandirlar shtablarning javobgarligini sezilarli darajada kuchaytirishdir;

uchinchidan, harbiy ishda tubdan o'zgarishlar natijasida qo'shinlarni bo'tlash tashkil etish o'zgardi va murakkab bo'ldi, bu o'z navbatida qurolli kuchlarning barcha bo'g'inlarida ularni qo'llashni rejalashtirish rolining keskin oshishiga olib keldi;

to'rtinchidan, qarashlarni qayta ko'rib chiqishga, amaliyotni olib borishni va natijasiga tubdan ta'sir etuvchi yangi omilning, texnologik va texnik sohalarda axborot va intellektual jihatdan ustunligi uchun qarshiligini kengayishiga olib keladi;

beshinchidan, zamonaviy qurolli to'qnashuvlar sharoitlari, jangovar texnikalarni zamonaviy namunalarning xususiyatlari bilan bog'liq, harbiy mehnatning mashaqqatlari va yuqori keskinligini (o'lkan energetika quvvatlari, maydonda ko'chish tezligi, jismoniy jarayonlarning murakkabligi va boshqalarni) belgilaydi.

Bunday sharoitlarda inson omili va roli, zamonaviy qurolli to'qnashuvlarning ekstremal sharoitlarida harakat qilishga kasbiy mahorati va psixologik tayyorgarligi faollashadi. Albatta, yangi sharoitlar texnik ta'minot amaliyotni rejalashtirishga, xususan ta'minotning eng muhim turlaridan biri – texnik ta'minotni rejalashtirish talablarni qayta ko'rib chiqish zarurligini belgilaydi. Qo'shinlarning harakatlarini rejalashtirish talablarni asoslashga, bag'ishlangan.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoevning "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida"gi farmoni. 2017 yil 7-fevralda.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan birinchi marta 2017 yil 22 dekabrda mamlakatimiz parlamenti – Oliy Majlisga taqdim etilgan Murojaatnomada mudofaa va xavfsizlik masalasidagi nutqi.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 12 sentabrdagi PQ - 4447-sonli "O'zbekiston Respublikasi fuqarolarining harbiy xizmatni o'tash tartibi to'g'risidagi" Nizomi.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoevning., Vatan himoyachilari kuni munosabati bilan O'R QK Akademiyasida Havfsizlik kengashining yig'ilishida so'zlagan nutqi. Toshkent, 2024.